

2. Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфера Земли – Лев Николаевич Гумилёв. – М., 2004. – 300 с.
3. Белл Д. Социальные рамки информационного общества // Новая технократическая волна на Западе: статьи / Дэниэл Белл. – М., 1998. – С. 330-342.
4. Тоффлер Э. Будущее труда. // Новая технократическая волна на Западе: статьи / Элвин Тоффлер. – М., 2006. – с. 258.
5. Welsch W. Unsere postmoderne Moderne. – Weinheim, 2001. – p. 124.
6. Giddens A. The Consequences of Modernity. – NY., 2009. – p. 75.
7. Библер В. С. От наукоучения – к логике культуры. (Два философских введения в двадцать первый век). / Владимир Соломонович Библер. – М., 2001. – с. 330.
8. Крапивенский С.Э. Социальная философия / Крапивенский Соломон Элиазарович. – М.: Владос, 2005, стр. 171.
9. Момджян К.Х. Рефлексивные парадигмы в социальной теории Маркса / Карен Хачикович Момджян. – М.: Владос, 2006, с. 123.
10. Левікова С.І. Феномен молодіжної субкультури: соціально-філософський аспект: дис. на здобуття вченого ступеню доктора філос. наук: спец. 09.00.11 / Левікова Світлана Ігорівна. – М., 2002. – 358 с.

SUMMARY

In the article the socio-philosophical and historical basis for the formation of musical subculture. Describes the contemporary cultural situation of postmodernism, the role and the role of music subcultures.

О. П. МАСЮК

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ СПОДІВАНЬ

Складність відтворення цілісної методологічної бази роботи полягає у вибірковості феномену сподівання, яка робить його як об'єктом дослідження, так і формою пізнавальної активності. Цей феномен одночасно виступає і відбитком людської самоорганізації, і футурологічною картиною життя людини, і унікальним проявом суспільного простору. Окреслення сукупності методологічних підходів дослідження вказаного різновиду формування соціальної перспективи є актуальним напрямком наукової роботи.

Соціальне сподівання є унікальною формою осмислення та перетворення майбутнього. Воно включає в себе додавання власної «перлини мрій» в загальну картину потенційного співіснування. Оцінка перспективи життя проводиться в межах темпоральних координат і набутого досвіду. В процесі подібного конструювання відбувається не тільки пасивний опис майбутнього, а й наближення його до суб'єктивно ідеального стану, що бажає отримати «творець сподівання». Аналіз універсальних інструментів визначення перспективи життя додатково підвищує цінність вказаної роботи.

Складність і багатовекторність феномену сподівання вимагає застосування комплексу підходів для його дослідження. Взаємодія «індивідуальне-колективне» в формуванні сподівання систематизується з використанням доробків Ф. Енгельса [9], В. Леніна [6]. За допомогою здобутків Г. Гегеля [1], І. Канта [3] проводиться аналіз структурних елементів суб'єктивного моделювання перспективи. Зміну сприйняття часу та використання екстраполяції як основи особистих і групових сподівань розглядають Е. Тоффлер [8], Е. Гуссерль [2], О. Князева [4]. Стимулювання реалізації сподівань досліджують в своїх роботах Ж. Нюттен [7] та К. Леві-Строс [5].

Метою цієї наукової розвідки є визначення методологічних напрямків дослідження сподівання як основи симбіозу особистого та групового майбутнього. **До завдань роботи** можна віднести деталізацію механізму реалізації вказаного феномену та систематизацію інструменти його вивчення.

Основоположне місце в дослідницькій базі цієї наукової роботи займає діалектичний підхід. Генезис сподівання розкривається в процесі взаємодії різних за змістом форм осягнення майбутнього. Спади та підйоми соціальної активності впливають на зміну сподівань в бік

оптимізму та песимізму. Деструкція і хаос соціального середовища заважають проведенню якісної оцінки перспективного життя, а також призводять до привалювання ірраціональних сподівань. Стабільність суспільного простору стимулює збільшення раціоналізму в осмисленні майбутнього та збільшує час екстраполяції сподівань. На межі цих станів відбувається поява пасіонарія, який сприяє кардинальній зміні в розстановці акцентів «особисте-спільне».

Визначення природи цього феномену передбачає осмислення діалектичної взаємодії колективного та індивідуального в процесі формування сподівань. В. Ленін стверджує, що: «Протилежності (окреме протилежне спільному), тотожні і окреме не існує інакше, як разом зі спільним. Спільне існує лише в окремому, через окреме. Будь-яке окреме є (так чи інакше) спільним» [6, с. 318]. Фундаментом структурного аналізу має стати розгляд збалансованого співіснування особистих сподівань в контексті цілісної бачення групових проєкцій. Спільна перспектива заперечує можливість відокремлених персональних проєкцій існування, а особисті сподівання переважно спрямовуються над вимогами спільноти. Відтак, рівень взаємопроникнення цих двох прогностичних конструкцій визначає цілісність і гармонійність формування потенційного співіснування.

Разом з цим, звернемо увагу на наявність елементів самоорганізації в системі формування соціальних сподівань на стадіях реалізації або фрустрації цього феномену, а також на існування аттракторів як довгострокових трендів в процесі формування перспективної картини існування (альтруїзм, споживання, утримання та інші). Вказані фактори дозволяють збільшити акцент і на синергетичному підході як методологічному напрямку дослідження форм самоорганізації індивідуальних потенцій в спільному майбутньому житті.

О. Князева та С. Курдюшов стверджують: «Коли система опиняється в конусі притягнення аттрактора, то він починає визначати поведінку системи; вона починає будуватись і добудовуватись з майбутнього, у відповідності зі структурою-аттрактором, з майбутньою формою. Майбутнє її тягне, притягує. Або, висловлюючись інакше, існує поштовх у напрямку майбутнього» [4, с. 25]. Означена ситуація вимагає виділення окремої лінії дослідження у вигляді взаємодії «людські сподівання – очікування спільноти». Зазначимо, що наявний аттрактор бажаного майбутнього детермінує узагальнений напрямок перспективного розвитку.

Складність осмислення сподівання полягає у визначенні характеру його взаємодії з відчаєм. Систематизуючи рух протилежностей, Ф. Енгельс стверджує, що «діалектичне мислення, є тільки відображенням пануючого в природі руху шляхом протилежностей, які обумовлюють життя природи постійною боротьбою та своїм кінцевим переходом один в одного, в більш вищі форми» [9, с. 526]. Спираючись на це твердження, сподівання і відчай постають різними полюсами одного «магніту» майбутнього, що функціонує в межах пізнавальної активності людини між відчуттям і мисленням.

Сподівання в своїх глибинах базується на відчаї перед наближенням небуття, що є його внутрішньої живильною основою. Саме відчай виступає формою відкриття нових обривів майбутнього поза межами буття і ніщо, тим самим залишаючи людині можливість змінити життя на краще. Зміна полюсів говорить про деформацію волі людини та трансформацію конструкції майбутнього.

Перспективна індивідуальна проєкція виступає формою пізнавальної діяльності, яка спрямована на досягнення конструктивності майбутніх змін. До її специфічних рис відносяться: дуалістичний характер використання (на побутовому і науковому рівні), балансування на межі досяжного та неосяжного, а також часове відтермінування результатів реалізації проєктів майбутнього.

Людське сподівання є вичлененням суттєвого як імманентальної основи життя. Розмежовуючи суттєве та несуттєве, Г. Гегель розставляє наступні акценти: «Оскільки в наявному бутті проводять розбіжність між суттєвим та несуттєвим, ця розбіжність є зовнішнім покладанням, що не торкається самого наявного буття відособленням однієї його частини від іншої» [1, с. 13]. Відтак, сподівання як об'єкт дослідження є суттєвою складовою людського життя, яка має аналізуватись в контексті її зовнішньої соціальної активності. Суттєвість вказаного феномену полягає в наявності суб'єктивного уявлення про необхідність конструктивних змін в особистому та груповому житті, а також здійснення кроків для їх реалізації.

Одним з універсальних методів осмислення сподівання є трансцендентальна дедукція. І. Кант писав: «Серед різноманітних понять, утворюючих строкату тканину людського знання, деякі представлені також для чистого апіорного застосування, це право їх у будь-якому випадку потребує дедукції» [3, с. 126]. Цей різновид дедуктивних конструкцій виносить дослідницьку роботу не тільки за межі суб'єктивного досвіду щодо формування майбутнього, а й за грані часу реалізації людських сподівань. Вони як форма мислення мають знаходитись поза межами суб'єктивного досвіду та соціального часу.

Дослідження фактичних напрямків реалізації індивідуальних проєкцій передбачає виокремлення самоданості як основи уявлення про цей процес. Е. Гуссерль розкриває цей метод пізнання як феноменологічну редукцію: «Виключення трансцендентального як певної прийнятої екзистенції, тобто всього того, що не являється очевидною даністю у теперішньому змісті, абсолютною даністю чистого розуму» [2, с. 58]. Окреслення імманенціальної складової дослідження сподівання визначає фактичне поле реалізації бажаної перспективи життя за наявних умов. При цьому, необхідно розділити імманенціальний та трансцендентальний спектри дослідження сподівання за показником можливості осягнення перспективи. Формування перспективи життя розвертається навколо вольової активності та знаходиться поза площиною наявного досвіду. Оцінка імовірності фактичної реалізації цього феномену знаходиться переважно в межах досяжного майбутнього. Підкреслення темпоральної домінанти допомагає більш точно встановити визначення очікування як сприйняття проміжку часу між формуванням та реалізацією сподівання.

Особливе місце в цій науковій роботі займає структурний аналіз «життєвого циклу» сподівання. «Творець сподівань» є джерелом детермінації індивідуальних і групових моделей майбутнього. Кореляція цих моделей являється структурною основою внутрішньої життєвої енергії. «Виконавець сподівань» є соціально-відповідальним суб'єктом, на якого покладаються або перекладаються обов'язки відтворення бажаної спільної перспективи. З урахуванням відособлення в сучасних суспільних відносинах, «творець» і «виконавець» можуть поєднуватись в одній особі за наявності потрібної вольової концентрації.

Сподівання як об'єкт дослідження використовується в різних наукових спектрах. Воно може виступати частиною математичного розрахунку, що визначає середнє значення випадкової величини в теорії імовірності. Крім того, застосовується як показник людських вподобань в процесі суспільно-політичного аналізу. Сподівання є вагомою частиною вражень і передчуттів читача в процесі осмислення тексту в герменевтиці. Разом з цим, до цієї суб'єктивної моделі майбутнього все частіше починають звертатись в рамках вивчення та перетворення існуючих методик прогнозування.

Встановлення рівня раціональності та глибини пізнавальної активності дозволяє чітко розмежувати різні напрямки формування перспективного життя. Уповання є ірраціональним сприйняттям особистого майбутнього, яке засноване на вірі в можливість надприродного корегування умов існування в бік бажаного зразка. Надія ґрунтується на напівраціональному будівництві благоустрою майбутнього в контексті відносин «суб'єкт-суб'єкт». Апіорні конструкції формування особистої перспективи мають переважно чуттєву природу і базуються на мультисуб'єктній екстраполяції конструктивної футуроволі.

Сподівання балансує на межі раціональності, ґрунтується на осягнутому суспільному досвіді та виступає у вигляді первинної форми пізнання майбутнього. Прогнозування є формою всебічного пізнання перспективи життя визначеного кола об'єктів дослідження у встановлений проміжок часу. Апостеріорні конструкції інтерпретації та трансформації перспективного співіснування передбачають екстраполяцію футурологічних моделей в межах визначених пізнавальною активністю координат.

Сподівання і прогнозування різняться в конструктивній основі. Ефективність сподівання залежить від збільшення обсягу людського фактору – волі до оптимізації умов існування. Точність прогнозу залежить від зменшення впливу суб'єктивних чинників у використанні методів оцінки перспективного існування. Відтак, у сподіванні привалює воля, а у прогнозуванні об'єктивність оцінки ситуації.

Цілісний, глибинний та детальний аналіз сподівання можливий тільки за рахунок використання футурологічного підходу. В цьому контексті потрібно розділити предмети і напрямки

екстраполяції. Перенесення включає в себе як бажану картину майбутнього, так і «мандат» на її виконання. Крім того, виділяється циклічна, моносуб'єктна та полісуб'єктна екстраполяції в процесі сподівання. Залежно від темпорально-вольової активності, орієнтир на реалізацію сподівання може активуватись у теперішньому або майбутньому часі.

Е. Тоффлер та Х. Тоффлер визначають в якості прикладу екстраполяції найбільш дієву модель суспільства споживання «бажання багатства». Вони пишуть: «Бажання може відобразити різні речі, починаючи від гострої потреби та закінчуючи швидкоплинною примхою. У будь-якому випадку, багатство – це саме те, що задовольняє бажання. Воно – як бальзам на рану, воно може задовольнити одночасно декілька бажань» [8, с.36]. Більш точно можна казати про наявність різних форм накопичення бажаних ресурсів життя: матеріальних благ, знань, інформації та інше. Відтак, універсальна категорія багатства може виступати як об'єктом сподівання, так і засобом його реалізації.

Аналізуючи перспективи розвитку колективних сподівань на суспільно-державному рівні, Е. Тоффлер та Х. Тоффлер говорять про наявність десинхронізації: «Країни всього світу прагнуть, хоча із різною швидкістю, побудувати передову економіку. Проте ні ділові, ні політичні, ні державні діячі не уявляють собі одного простого факту: прогресивна економіка передбачає наявність прогресивного суспільства» [8, с. 55]. Подібна ситуація визначає появу сподівання адаптуватись до пришвидшення життя та відповідати зразкам успішних еталонів суспільного простору. Феномен десинхронізації сподівання передбачає втрату його актуальності до моменту появи об'єктивної можливості практичної реалізації.

Обмеження екстраполяції у накопиченні та використанні ресурсів життєдіяльності формує «темпоральні ями», які збільшують відстань між виникненням і реалізацією людських сподівань. Збільшення актуальності нематеріальних багатств стимулює виникнення осередків, які акумулюють нові різновиди ресурсів і створюють відособлені острівки бажаного суспільного життя. Вказані позиції дозволяють виділити необхідність дослідження змін в часі та потенціалі реалізації сподівань.

Е. Тоффлер та Х. Тоффлер розкривають унікальний феномен персоніфікації часу, який передбачає в собі фрагментацію соціального часу та його перерозподіл у відповідності до індивідуальних потреб. Час та його використання постають бажаними зразками організації персонального існування. Відтак, в коло дослідницьких інтересів попадають умови реалізації перспективних моделей буття та з'являються досяжні та недосяжні сподівання. Означена позиція відображає боротьбу за ресурси життя як основу загальної картини майбутнього та базового напрямку застосування особистої футурології.

Баланс на межі відчуття і розуму визначає потребу звернутись до психологічних позицій щодо аналізу сподівання. Ж. Нюттен бачить в ньому та інших формах сприйняття майбутнього мотивацію діяльності людини. Аналізуючи побутове визначення перспективи, він розкриває наявність або відсутність сподівання через осмислення та екстраполяцію набутого досвіду на формування ефективної реакції по відношенню до умов існування.

Виокремлення мотивації сподівання передбачає здійснення дослідження природи виникнення цього феномену та його фундаменту. До джерел сподівання відносяться почуття, які визначають характер сприйняття оточуючого простору і відношення з іншими учасниками суспільних відносин: любов, ненависть, надія, відчай, милосердя та інше.

Крім того, основою раціонального сподівання є апостеріорна екстраполяція. Досвід визначає характер сподівання та робить картину майбутнього більш чіткою і логічною. Набуті навички визначають характер поведінки за відомих обставин. Визначальним фундаментом сподівання є комплексна оцінка умов існування, яка проводиться задля визначення наявності ресурсів життєдіяльності та імовірності їх поповнення. Перехід від ірраціонального до раціонального в основі сподівання дозволяє відтворити ефективну реакцію у відповідь на зміни суспільного простору.

Виходячи з вище вказаного, основним поштовхом в детермінації сподівання є людські почуття, які визначають її прагнення до життя. Формування сподівання може спиратись на один або два процеси кореляції перспективи. По-перше, це особистий досвід, набутий людиною в ході життя. По-друге, це осмислення результатів прогнозування – професійного та досвідченого відтворення потенціальної картини життєдіяльності. Апостеріорні кореляти систематизують

сподівання людини за показниками раціональності та досяжності їх реалізації. Вихідним продуктом цього процесу є відтворення індивідуальної картини перспективного життя, яке включає в собі сукупність процесів щодо наближення до бажаних умов.

В окремих випадках можуть бути наявні варіанти, коли почуття сильніше всіх інших корелятивів. Руйнація раціональної синхронізації сподівань з суспільним простором формує афективну реакцію на умови навколишнього простору. Чуттєві сподівання є викликом існуючій соціальній системі та стимулюють виникнення кардинальних змін на індивідуальному та груповому рівні.

Складність встановлення механізму реалізації соціальних сподівань визначає необхідність звернутись до структуралізму. Аналізуючи тотемні погляди індіанців Навахо, К. Леві-Строс стверджує, що люди прагнуть ідентифікувати себе з бажаною живою істотою. Він пише: «Ми охоче позичаємо у рослин і даємо тваринам деякі з імен, які можуть слугувати також термінами взаємодії серед людей. Наших доньок інколи звать Роза або Віолетта, і, потенційно для певних видів тварин допускається розділяти з чоловіками та жінками імена, які ті звичайно носять» [5, с. 399-400]. За аналогією з цим твердженням в процесі реалізації сподівання людина ідентифікує себе з бажаним предметом або ситуацією, що виступає катализатором її наближення. Людина сподіваючись бути красивою як квітка, або літати як птах докладає максимум зусиль змінитись на краще, щоб ототожнюватись з об'єктом захоплення.

В коло дослідницької роботи потрапляють два різних аспекти сподівання: формування та реалізація перспективних умов життєдіяльності. Екстраполяція та ідентифікація розвиваються за рахунок вольової активності, спрямованої на втілення потенційної моделі майбутнього. Вказана конструктивна риса вимагає поєднання футурологічного та структуралістського підходів.

Підбиваючи підсумки цієї наукової розвідки зазначимо, що аналіз спектрів «життєвого циклу» сподівання визначив необхідність застосування комплексного методологічного підходу з акцентами на окремі структурні елементи, процеси та форми цього феномену. Проведення порівняльного аналізу моделей проектування майбутнього та виокремлення протилежних за значенням дефініцій («уповання-відчай», «надія-страх», «сподівання-безвихідь») має спиратись на діалектичний підхід.

Дослідження взаємопроникнення соціального та мікросоціального світів в процесі виникнення сподівання найбільш точно розкривається на основі синергетичного підходу. При цьому, виокремлення апостеріорних корелятивів індивідуального і колективного досвіду розкриває актуальність виділення феноменологічного підходу в процесі аналізу імовірності реалізації соціальних сподівань. Специфіка існування вказаного феномену як синтез екстраполяції та ідентифікації у взаємозв'язку «людина – аттрактор майбутнього» передбачає поєднання футурологічного та структуралістського підходів.

При цьому, для дослідження характеру екстраполяції суб'єктивних моделей і образів майбутнього краще використовувати трансцендентальну дедукцію, а для визначення умов фактичної реалізації людських сподівань – феноменологічну редукцію. Вказані методи чітко встановлюють рівень та характер досяжності поставлених цілей в процесі встановлення перспективності співіснування.

Перспективи подальшого дослідження включають в себе розкриття специфіки формування сподівань як соціокультурного феномену, а також аналіз його темпоральної складової.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Гегель Г.В.Ф. Наука логики. В. 3-х т. – М.: Мысль, 1971. – Т.2.: Учение о сущности. – 248 с. – (Философское наследие).
2. Гуссерль Э. Идея феноменологии: Пять лекций / [Вступительная статья и комментарии И.И. Мавринского]. – СПб.: ИЦ «Гуманитарная Академия», 2008. – 224 с.
3. Кант И. Критика чистого разума / [Пер. с нем. Н.О. Лосского]. – М.: Наука, 1999. – 655 с. – (Серия «Памятники философской мысли»).
4. Князева Е.Н., Курдюмов С.П. Синергетика: Нелинейность времени и ландшафты коэволюции / [Вступ. ст. Г.Г.Малинецкого]. – М.: КомКнига, 2011. – 272 с.

5. Леви-Стросс К. Тотемизм сегодня. Неприрученная мысль / Пер. с фр. А.Б. Островского. – М.: Академический Проект, 2008 – 520 с. – (Философские технологии: антропология).
6. Ленин В.И. К Вопросу о диалектике // Ленин В.И. Полное собрание сочинений. – М.: Издательство политической литературы, 1969. - Т.29: Философские тетради. – С. 316-322.
7. Нюттен Ж. Мотивация, действие и перспектива будущего / [Под ред. Д.А. Леонтьева]. – М.: Смысл, 2004. – 608 с.
8. Тоффлер Э. Революционное богатство/ Элвин Тоффлер. Хейди Тоффлер. – М.: АСТ: АСТ МОСКВА: ПРОФИЗДАТ, 2008. – 569, [1] с. – (Philosophy).
9. Энгельс Ф. Диалектика природы // Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения. – М.: Государственное издательство политической литературы, 1961. – Т.20.: Ати-Дюринг, Диалектика природы. – С. 343-630.

SUMMARY

In basis of work is systematization of directions of analysis of «life cycle» of this phenomenon. The great number of vectors of perspective correlation of extrapolation and authentication is supposed by the use of complex methodological approach.

С. М. БАЦУНОВ

ФУНКЦІЇ ТА ЛЮДИНОТВОРЧА СПРЯМОВАНІСТЬ СПОРТУ

Люди́нотворча спрямованість спорту розкривається через пізнання соціальних функцій. Основні соціальні функції спорту: соціокультурна, символічна, інтегративна, пізнавальна, комунікативна, гедоністична, ілюзорно-компенсаторна, соціоемоційна, естетично-емоційна, політична, функція соціалізації, соціальної мобільності, ціннісного орієнтування. Усі вони органічно взаємопов'язані. Спорт – цілісне явище. Цілісність виявляється у єдності всіх елементів, що створюють його структуру, а також функціонально. Функціональна єдність зумовлена люди́нотворчою суттю, що дозволяє говорити про інтегративну і генералізуючу функції спорту. У такій якості виступає люди́нотворча функція.

Спорт відкриває величезні можливості для формування і прояву творчих здібностей людини, чим визначається його евристична цінність. У спортивній діяльності закладені величезні можливості для творчого прояву сил і здібностей людини у визначенні тактики або стратегії спортивного двобою, в організації й проведенні навчально-тренувальних занять тощо. «Не потребує вичерпного обґрунтування доказ про евристично-творчий характер рішень, котрі приймаються в дуже складних змагальних ситуаціях (особливо у спортивних іграх).

Творчий характер спорту багато в чому пов'язаний з тим, що він являє собою, як було показано вище, ігрову модель змагальних ситуацій реального життя. Гра завжди надзвичайно насичена емоціями. Вона, як правило, пов'язана не тільки з чітко встановленими правилами, але й з вигадкою, винахідливістю, із творчим початком.

Позитивність або негативність впливу спорту на особу і суспільство залежить не стільки від самого спорту, скільки від доцільності використання різних напрямів і форм спортивної діяльності в конкретних умовах його культивування, від соціально-економічного рівня суспільства, від конкретної системи етичного виховання, супутньої спортивної діяльності, і якоюсь мірою від того, з яких боків і з якими коментарями він подається засобами масової інформації. Саме ці питання і визначають зміст дискусій про соціальний розподіл і символічне позиціонування різних видів спортивної діяльності, що незмінно набувають знакового, семіотичного характеру [1].

Ціла група соціокультурних цінностей спорту пов'язана з можливістю ефективного використання його для збереження й зміцнення здоров'я людей (у цьому контексті мова йде в першу чергу про «спорт для всіх»), а також для їх фізичного вдосконалення (поліпшення статури, фізичних якостей і рухових можливостей тощо). Це зумовлює значення спорту для підготовки людей до трудової, професійної діяльності, для уможливлення їх повноцінної участі в різних сферах громадського життя, а також його виховну цінність.

Отже, спортивні змагання й підготовка до них дозволяють свідомо, цілеспрямовано й ефективно впливати на різноманітні фізичні, психічні, духовні якості й здатності людей.